

Sygn. akt II C 531/16

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2017 roku

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie Wydział II Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Dubinowicz – Motyk

Protokolant: sekr. sąd. Anna Fesz

po rozpoznaniu w dniu 20 października 2017 roku na rozprawie

sprawy z powództwa P. C.

przeciwko B. C.

o zapłatę kwoty 100000zł

I zasądza od pozwanej B. C. na rzecz powoda P. C. kwotę 75 676,76zł (siedemdziesiąt pięć tysięcy sześćset siedemdziesiąt sześć złotych siedemdziesiąt sześć groszy), rozkładając płatność tej kwoty na dwie raty:

- pierwsza w wysokości 52 640zł (pięćdziesiąt dwa tysiące sześćset czterdzieści złotych) płatna w dniu wydania wyroku,

- druga w wysokości 23 036,76zł (dwadzieścia trzy tysiące trzydzieści sześć złotych siedemdziesiąt sześć groszy) płatna do 30 kwietnia 2018r.

z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat;

II oddala powództwo w pozostałym zakresie;

III zasądza od pozwanej B. C. na rzecz powoda P. C. kwotę 8446zł (osiem tysięcy czterysta czterdzieści sześć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

IV wyrokowi w punkcie I w części zasądzającej kwotę 52 640zł (pięćdziesiąt dwa tysiące sześćset czterdzieści złotych) nadaje rygor natychmiastowej wykonalności;

V nakazuje pobrać od pozwanej B. C. na rzecz Skarbu Państwa – tut. Sądu kwotę 186,41zł (sto osiemdziesiąt sześć złotych czterdzieści jeden groszy) oraz ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz powoda P. C. na rzecz Skarbu Państwa – tut. Sądu kwotę 62,14zł (sześćdziesiąt dwa złote czternaście groszy) tytułem zwrotu wydatków tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa.

Sygn. akt II C 531/16

## UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 29 kwietnia 2016 roku P. C. wniósł o zasądzenie od B. C. kwoty 100 000zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem zachowku po ojcu powoda – Z. C.. W uzasadnieniu pozwu powód wskazywał, że pozwana jest wyłącznym spadkobiercą testamentowym po Z. C. i jest zobowiązana do zapłaty zachowku na rzecz powoda, który dziedziczyłby gdyby zmarły nie sporządził testamentu połowę spadku oraz że wartość spadku wynosiła nie mniej niż 400 000zł. (k.2-7 i 21)

W odpowiedzi na pozew B. C. domagała się oddalenia powództwa ponad kwotę 52 640zł oraz rozłożenia zasądzonej kwoty na kwartalne raty. Pozwana nie kwestionowała obowiązku zapłaty zachowku, twierdząc jednak iż wysokość należnego powodowi zachowku wynosi 52 648zł, a pozwana z uwagi na swą sytuację finansową nie jest w stanie jednorazowo zapłacić tej kwoty. (k.35-38, 90-92 i 109)

P. C. podtrzymywał swoje żądanie i oponował przeciwko rozłożeniu na raty kwota jaka zostanie zasądzona od pozwanej. (k.78-81)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Z. C. zmarł 17 listopada 2014 roku, będąc żonaty z B. C. i pozostawiając jednego syna – P. C..

Prawomocnym postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2015 roku Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi – Południe w Warszawie stwierdził, iż spadek po Z. C. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 14 kwietnia 2004 roku, otwartego i ogłoszonego dnia 27 sierpnia 2015 roku, nabyła w całości wprost żona spadkodawcy B. C..

Niesporne, nadto odpisy aktów stanu cywilnego, zapewnienie spadkowe i postanowienie na k.2-3, 17, 21 dołączonych akt I Ns 147/15 Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe w Warszawie, kopia testamentu k.4

W skład spadku po Z. C. wchodziły: - 1/2 środków zgromadzonych na rachunku bankowym (...) prowadzonym przez (...) S.A., tj. kwota 2868,39zł (1/2 z 5736,79zł), - środki zgromadzone na 3 oszczędnościowych książeczkach obiegowych w (...) S.A. w łącznej kwocie 358,68zł, - spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w W., którego wartość według obecnych cen i stanu mieszkania na dzień 17 listopada 2014 roku wynosiła 303 000zł. Dowód: wyciąg z rachunku bankowego (k.74), zaświadczenie (...) S.A. (k.200), zaświadczenie Spółdzielni Budowlano – Mieszkaniowej (...) w W. (k.137), opinia biegłego z zakresu wyceny nieruchomości (k.120-131), ustne uzupełnienie opinii biegłego (e-protokół rozprawy z 14 lipca 2017 roku)

W latach 2004-2006 Z. C. i B. C. sfinansowali prace remontowe w zajmowanym przez siebie mieszkaniu przy ul. (...), w tym m.in. remont kuchni, łazienki, wymianę okien, drzwi wejściowych czy podłóg. Od śmierci Z. C. w stanie lokalu przy ul. (...) nie zostały wprowadzone żadne istotne zmiany. Dowód: kopie faktur (k.44-73), zeznania pozwanej (e-protokół rozprawy z 10 lutego 2017 roku)

Pogrzeb Z. C. kosztował 7519,14zł, koszty te poniosła pozwana, przy czym kwota 4000zł pochodziła z zasiłku pogrzebowego. Dowód: wyciąg z rachunku bankowego (k.74), potwierdzenie kosztów (k.103-107), zeznania pozwanej (e-protokół rozprawy z 10 lutego 2017 roku)

Pismem z dnia 16 marca 2016 roku P. C., reprezentowany przez pełnomocnika, wezwał B. C. do zapłaty kwoty 80 000zł tytułem zachowku po Z. C. w terminie 7 dni, pod rygorem skierowania sprawy o zapłatę zachowku na drogę postępowania sądowego. Dowód: wezwanie do zapłaty z potwierdzeniem nadania (k.9-10) B. C. w odpowiedzi poinformowała, że nie jest w stanie w tak krótkim terminie zapłacić zachowku oraz że kalkulacje powoda co do wartości odziedziczonego przez nią mieszkania są zawyżone. Dowód: pismo pozwanej (k.39-40)

B. C. ma 76 lat, od 1999 roku jest emerytką, pobiera świadczenie emerytalne w kwocie 2219zł netto. Pozwana zamieszkuje w odziedziczonym lokalu przy ul. (...), ponosząc koszty z tym związane, w tym opłaty eksploatacyjne w wysokości 470zł miesięcznie i opłaty za media. Dowód: kopia decyzji o waloryzacji emerytury (k.96), kopia karty wynagrodzeń (k.95), informacja o opłatach za lokal (k.97)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się w przeważającej części uzasadnione.

Jego podstawą prawną był przepis art. 991§1 i 2 kc, jako że powód, będący uprawnionym z ustawy do spadku po Z. C. domagał się zasądzenia od pozwanej, jako spadkobiercy testamentowego Z. C. kwoty 100 000zł tytułem zachowku.

Stosownie zaś do art. 991§2 kc jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Zgodnie z art. 991§1 kc, definiującym pojęcie zachowku, zstępnym należy się połowa wartości udziału spadkowego, a jeśli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, jaki by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym. W rozpatrywanej sprawie niesporne było, iż powód był jedynym dzieckiem Z. C., a pozwana – żoną spadkodawcy, a krąg osób uprawnionych do dziedziczenia dodatkowo wykazany został dokumentami znajdującymi się w dołączonych aktach I Ns 147/15 Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe w Warszawie. Skoro więc spadek po Z. C. nabyła wyłącznie pozwana na podstawie testamentu, uprawnienie powoda - jako osoby która byłaby powołana do spadku z ustawy w braku dziedziczenia testamentowego - do domagania się zachowku, było jednoznaczne i wprost wynikało z treści przytoczonego przepisu. Zważywszy na to, iż powód w chwili śmierci swojego ojca miał jedynie 43 lata (tj. nie był osobą trwale niezdolną do pracy w rozumieniu art. 991§1 kc), należny mu zachówek równy był 1/2 wartości udziału spadkowego przypadającego mu przy dziedziczeniu ustawowym, czyli wynosi 1/4 wartości udziału spadkowego – art. 931§1 kc w zw. z art. 991§1 kc.

Obliczenie wartości spadku dla potrzeb ustalenia zachowku odbywa się według zasad unormowanych w art. 922 kc i art. 993-995 kc, a jego efektem jest ustalenie czystej wartości spadku (substratu zachowku). Czysta wartość spadku stanowi różnicę między stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku, a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych. Istotne są regulacje zamieszczone w art. 993 – 995 kc, precyzujące sposób ustalania stanu czynnego i stanu biernego spadku – do aktywów spadku zalicza się darowizny i zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę, natomiast do pasywów spadku nie zalicza się zapisów zwykłych i poleceń. W rozpoznawanej sprawie skład i wartość spadku po Z. C. był sporny, jako że powód wywodził że należące do spadkodawcy spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu było warte ok. 400 000zł oraz że spadkodawca pozostawił znaczniejsze oszczędności pieniężne. Strony były zaś zgodne co do tego, iż spadkodawca nie dokonywał darowizn, które podlegałyby doliczeniu do spadku dla potrzeb obliczenia zachowku.

Ponieważ wartość rynkowa odziedziczonego przez pozwaną własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w W. była kwestionowana przez strony, przeprowadzony został na tę okoliczność dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości. Opinię autorstwa biegłego J. Ł. Sąd uznał za wiarygodną i przekonującą, albowiem była jednoznaczna, spójna i – po uzupełnieniu na rozprawie – logicznie, szczegółowo i obszernie uzasadniona. Sąd miał przy tym na uwadze, iż biegły bardzo wyczerpująco umotywował swoje stanowisko, wyjaśniając wątpliwości i odnosząc się do zastrzeżeń stron zgłaszanych co do opinii pisemnej. Analizując treść opinii, Sąd uwzględniał regulację §4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 roku w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzenia operatu szacunkowego, stanowiącą, iż przy stosowaniu podejścia porównawczego konieczna jest znajomość cen transakcyjnych nieruchomości podobnych do nieruchomości będącej przedmiotem wyceny, a także cech tych nieruchomości wpływających na poziom ich cen. Sąd nie podzielił zastrzeżeń stron jakoby nieruchomości przyjęte przez biegłego do porównań nie były nieruchomościami podobnymi, gdyż biegły dysponował optymalnym materiałem porównawczym w postaci mieszkań zlokalizowanych na tym samym osiedlu i tej samej ulicy, co lokal wyceniany (a więc niewątpliwie nie została naruszona dyspozycja art. 4 pkt 16 i art. 154 ustawy o gospodarce nieruchomościami). W ustnej opinii uzupełniającej biegły odniósł się do każdego z zarzutów stawianych wobec opinii pisemnej, wskazując merytoryczne uzasadnienie swego stanowiska, w szczególności wyjaśniając uzasadnienie dla przyjęcia położenia na piętrze i standardu wykończenia jako cech wartościujących oraz wagi nadanej każdej z tych cech. Mając powyższe na względzie, Sąd czynił ustalenia faktyczne co do aktualnej wartości rynkowej odziedziczonego przez pozwaną prawa do lokalu w oparciu o tę opinię. Natomiast w oparciu o informacje nadesłane przez placówki bankowe, w szczególności zaświadczenie z (...) S.A. i wyciąg z rachunku prowadzonego przez ten bank (k.200 i 74), Sąd ustalił, iż Z. C. pozostawił po sobie środki pieniężne w łącznej kwocie 3227,07zł. Nie było przedmiotem sporu stron, iż długiem spadkowym były poniesione przez pozwaną koszty pogrzeby wynoszące 3520zł (tj. koszty wskazywane i udokumentowane przez pozwaną, pomniejszone o otrzymany zasilek pogrzebowy). Nie znajdował

natomiast uzasadnienia wniosek pozwanej, by wartość odziedziczonej nieruchomości pomniejszać o kwotę ok. 30000zł, stanowiącą sumę wydatków poniesionych przez Z. C. i pozwaną w latach 2004-2006 na remont lokalu. Wydatki czynione przez małżonków na remont zajmowanego przez siebie lokalu, należące formalnie do jednego z nich, trudno bowiem ujmować jako istniejący dług spadkowy – Z. C. nie był bowiem zobowiązany do zwrotu swojej żonie owych wydatków (czy też ich połowy), a jedynie w toku ewentualnego postępowania o podział majątku dorobkowego mogłaby zaistnieć konieczność zwrotu wydatków i nakładów poczynionych z majątku wspólnego na jego majątek osobisty, w części w jakiej zwiększyły one wartość tego majątku w chwili ustania wspólności (art. 45§1 zd. 1 i 3 kro). Stojąc na stanowisku, iż okoliczności dotyczące dokładnego zakresu prowadzonego w latach 2004-2006 remontu mieszkania nie są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, Sąd oddalił wniosek obu stron o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków M. S., J. G. i A. B., na podstawie art. 227 kpc.

W konsekwencji, Sąd ustalił czystą wartość spadku po Z. C. na kwotę 302 707,07zł. Oznacza to, iż należny powodowi zachówek stanowi równowartość 1/4 udziału w spadku i wyraża się kwotą 75 676,76zł, tak więc o zapłatę tej kwoty powodowi przysługiwało roszczenie względem pozwanej tytułem pokrycia zachowku. Sąd zaznacza, iż nie znajdowało zastosowania ograniczenie odpowiedzialności pozwanej za zapłatę zachowku przewidziane w art. 999 kc. Przepis ten stanowi, iż jeżeli spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku, jego odpowiedzialność ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek. Porównując wartość czystego stanu spadku po Z. C. z wartością zachowku jaki przysługiwałby pozwanej B. C. (2/3 z udziału w spadku wynoszącego 1/2 część), nie sposób przyjąć by obowiązek uiszczenia przez pozwaną na rzecz powoda kwoty 75 676,76zł naruszał własne uprawnienia pozwanej do zachowku.

Mając powyższe na względzie, Sąd zasądził na rzecz P. C. kwotę 75 676,76zł, oddalając powództwo w pozostałym zakresie. Ponieważ pozwana uznała roszczenie w części dotyczącej kwoty 52 640zł, Sąd nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności w części zasądzającej uznaną należność, stosownie do art. 333§1 pkt 2 kpc.

Przedmiotem rozstrzygnięcia była także zasadność wniosku pozwanej o rozłożenie na raty zasądzonego świadczenia. Stosownie do art. 320 kpc w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie. Celem omawianej regulacji jest umożliwienie stronie pozwanej dobrowolnego wykonania wyroku, z uwzględnieniem braku możliwości spełnienia zasądzonego świadczenia jednorazowo z uwagi na stan rodzinny, majątkowy czy zdrowotny strony pozwanej oraz słusznych interesów powoda. W ocenie Sądu pozwana jako osoba utrzymująca się jedynie ze świadczenia emerytalnego i zamieszkująca w odziedziczonym mieszkaniu, istotnie nie ma możliwości jednorazowej zapłaty na rzecz powoda zasądzonej kwoty 75 676,76zł. Nie można jednak nie zauważyć, iż już w marcu 2016 roku pozwana została wezwana do zapłaty kwoty 80000zł tytułem zachowku i nie kwestionowała uprawnienia powoda do uzyskania zachowku wyrażającego się kwotą ok. 50 000zł, z czym powinny wiązać się starania o sfinansowanie znanego już wówczas pozwanej wydatku. Obowiązek ten aktualizował się tym bardziej, iż po wszczęciu postępowania sądowego pozwana uznała roszczenie powoda w części dotyczącej kwoty 52 640zł, a konsekwencją takiej czynności jest nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i konieczność jego natychmiastowego wykonania. Z tych przyczyn, Sąd uznał, iż należycie równoważące interesy obu stron będzie rozłożenie zasądzonego świadczenia na dwie raty – pierwszą, obejmującą roszczenie uznane przez pozwaną i drugą, obejmującą pozostałą część zasądzonego świadczenia i określenie terminu płatności pierwszej z nich na dzień wydania wyroku, a drugiej – po upływie 6 miesięcy od wydania wyroku. W ocenie Sądu okres 6 miesięcy jest wystarczający dla zgromadzenia przez pozwaną kwoty 23 707,07zł, a odroczenie jej płatności nie będzie nazbyt dolegliwe dla powoda, który 70% zasądzonego świadczenia powinien uzyskać bezpośrednio po wydaniu wyroku. O odsetkach ustawowych za opóźnienie od zasądzonej kwoty Sąd orzekł na podstawie art. 481§1 i §2 kc, uznając, że skoro ustalenie wartości substratu zachowku następuje według cen z chwili orzekania o roszczeniu o zachówek, co wymagało przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, to odsetki od tak ustalonego świadczenia pieniężnego powinny być naliczane dopiero od daty wyrokowania w sprawie. Dopiero z tym momentem roszczenie o zapłatę tak ustalonej kwoty stało się wymagalne (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 1997 roku I ACa 690/97). Nieuzasadnione było więc domaganie się przez powoda zasądzenia odsetek za okres między wniesieniem pozwu a wyrokowaniem i w tej części powództwo zostało oddalone. Ponadto Sąd uwzględnił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 22

września 1970 roku (III CZP 11/70 OSNCP 1971/4/61), iż rozłożenie na raty należności na podstawie uprawnienia przewidzianego w art. 320 kpc nie eliminuje konieczności uwzględnienia żądania powoda zasądzenia na jego rzecz odsetek za okres do dnia wydania wyroku zasądającego świadczenie, powoduje natomiast, iż nie przysługują mu odsetki od świadczeń ratalnych za okres pomiędzy wydaniem wyroku a datą płatności poszczególnych rat.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98§1 i 3 kpc w zw. z art. 100 kpc. Porównanie wysokości kwoty zasądzonej na rzecz powoda z wysokością kwoty żądanej w pozwie prowadzi do wniosku, iż powód wygrał sprawę w ok. 75%, a więc pozwana jest zobowiązana do zwrotu powodowi 75% poniesionych przez niego kosztów procesu, zaś powód jest zobowiązany do zwrotu pozwanej 25% poniesionych przez nią kosztów procesu. Koszty procesu poniesione przez powoda wyrażały się kwotą 13667zł, składały się na nie: uiszczona opłata sądowa od pozwu w kwocie 5000zł, uiszczona zaliczka na wynagrodzenie biegłego w kwocie 1000zł, uiszczona zaliczka na wydatki związane z pozyskaniem informacji objętych tajemnicą bankową w kwocie 450zł, uiszczona opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17zł i wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w kwocie 7200zł. Natomiast koszty procesu poniesione przez pozwaną wyrażały się kwotą 7217zł, stanowiącą sumę wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika i uiszczonej opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Powodowi należał się zwrot kwoty 10250zł, a pozwanej – 1804zł, zaś wzajemne zbilansowanie w/w kwot doprowadziło do zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda kwoty 8446zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd był ponadto zobligowany do rozstrzygnięcia o wydatkach tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa w toku postępowania, stosownie do art. 83 ust. 2 i art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Należności Skarbu Państwa wyrażały się kwotą 248,55zł (postanowienia referendarza na k.162, 249 i 251), stosownie do wyniku postępowania Sąd nakazał pobrać od pozwanej równowartość 75%, od powoda – 25% owej kwoty.